

Sygn. akt I USKP 78/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jarosław Sobutka

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania A. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Łodzi

o rentę rodzinną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 kwietnia 2023 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 21 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa 1950/20,

**1. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi
i zmienia wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 września
2020 r., sygn. akt VIII U 1285/20 w ten sposób, że oddala
odwołania;**

**2. zasądza od A. Z. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych [...] Oddziału w Łodzi kwotę 240 zł (dwieście
czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 lipca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie, sygn. akt III AUa 1950/20 z odwołań A. Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi o rentę rodzinną oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 września 2020 r. sygn. akt VIII U 1285/20.

Decyzją z dnia 14 kwietnia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi z urzędu wstrzymał A. Z. wypłatę renty rodzinnej od dnia 1 kwietnia 2020 r. wskazując, iż minął okres, na jaki renta została przyznana. Następnie kolejną decyzją z dnia 14 kwietnia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Łodzi po rozpatrzeniu wniosku z dnia 2 kwietnia 2020 r. odmówił A. Z. prawa do wypłaty renty rodzinnej od dnia 1 kwietnia 2020 roku na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2020 r., poz. 53).

W odwołaniach od obu powyższych decyzji A. Z. domagał się ich zmiany poprzez przyznanie prawa i wznowienie wypłaty renty rodzinnej od dnia 1 kwietnia 2020 r. do 31 października 2020 r., zasądzenia naliczenia i wypłaty odsetek poczynając od dnia 26 kwietnia 2020 r. oraz stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania prawidłowej decyzji o świadczenie rentowe zgodnie z art. 118 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

W odpowiedziach na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie, podnosząc argumenty tożsame z tymi, co w zaskarżonych decyzjach.

Wyrokiem z dnia 11 września 2020 r. wydanym w sprawie o sygn. akt VIII U 1285/20 Sąd Okręgowy w Łodzi zmienił zaskarżone decyzje i przyznał A. Z. prawo do renty rodzinnej od dnia 1 kwietnia 2020 r. do dnia 31 października 2020 r. (pkt 1 wyroku) oraz ustalając odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności do wydania decyzji, przyznał A. Z. prawo do wypłaty odsetek ustawowych od dnia 26 kwietnia 2020 r. (pkt 2 wyroku).

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Wnioskodawca A. Z. urodził się 30 grudnia 1994 roku. W dniu [...] 2019 r. ukończył 25 lat życia. Decyzją z dnia 12 lipca 2006 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Łodzi przyznał na rzecz małoletniego A. Z. rentę rodzinną po zmarłym ojcu od [...] 2006 r., tj. od dnia śmierci ojca do 31 grudnia 2010 r. Następnie kolejnymi decyzjami organ rentowy przedłużał wnioskodawcy wypłatę renty rodzinnej z uwagi na kontynuowanie nauki. Rentę wypłacał do 31 marca 2019 r. Zgodnie z zaświadczeniem wystawionym przez Politechnikę w dniu 30 sierpnia 2019 r., termin ukończenia przez A. Z. studiów stacjonarnych magisterskich drugiego stopnia na Wydziale [...] na kierunku [...] przypadał na 31 października 2019 r. Wnioskodawca był wówczas studentem drugiego roku studiów, semestru trzeciego. W dniu 10 października 2019 r. ww. uczelnia wystawiła zaświadczenie informujące, że dnia 3 października 2019 r., tj. przed osiągnięciem wieku 25 lat ubezpieczony został skierowany na powtarzanie 3 semestru. W konsekwencji powyższego decyzją z dnia 17 października 2019 r. organ rentowy ustalił wnioskodawcy prawo do wypłaty renty rodzinnej do 31 grudnia 2019 r. pod warunkiem nauki.

Wnioskiem z dnia 31 stycznia 2020 r. wnioskodawca wniósł o dalszą wypłatę renty rodzinnej w związku z kontynuowaniem nauki. Do wniosku zostało załączone zaświadczenie uczelni z dnia 17 grudnia 2019 r., zgodnie z którym w dniu 3 października 2019 r., tj. przed osiągnięciem wieku 25 lat ubezpieczony został skierowany na powtarzanie trzeciego semestru. Następnie decyzją z dnia 10 lutego 2020 r. organ rentowy ustalił prawo wypłaty renty rodzinnej do 31 marca 2020 r.

W dniu 2 kwietnia 2020 r. wnioskodawca wystąpił o dalszą wypłatę renty załączając zaświadczenie z dnia 10 marca 2020 r., w którym Politechnika poinformowała, że dnia 27 lutego 2020 r. ubezpieczony został ponownie skierowany na powtarzanie trzeciego semestru. W zaświadczeniu wskazano iż student powinien zakończyć naukę 31 października 2020 r.

Z wydanego przez Politechnikę Łódzką zaświadczenia z dnia 8 września 2020 roku wynikało, iż: A. Z. jest studentem Wydziału [...]; forma studiów: studia stacjonarne; poziom kształcenia: studia drugiego stopnia; kierunek studiów: [...];

specjalność: [...]; rok studiów: 2. Student rozpoczął naukę dnia 26 lutego 2018 r.; nauka trwa 1,5 roku; student powinien zakończyć naukę 31 października 2020 r. Dnia 27 lutego 2020 r. został skierowany na powtarzanie trzeciego semestru. Dodatkowo w zaświadczeniu wskazano, iż 30 grudnia 2019 r. student był na ostatnim (trzecim) semestrze studiów, wszystkie przedmioty zostały zaliczone, do ukończenia pozostała praca dyplomowa; pierwsze powtarzanie semestru dyplomowego: 3 października 2019 r.; drugie powtarzanie semestru dyplomowego: 27 lutego 2020 r. Wskazano, iż student zachowuje prawa studenckie do dnia egzaminu dyplomowego, którego termin nie został jeszcze wyznaczony. Powtarzanie ostatniego semestru studiów może zostać przyznane tylko dwukrotnie w danym toku studiów. Student ostatniego roku studiów, który nie spełnił warunków uzyskania zaliczenia ostatniego roku studiów wyłącznie w rezultacie niezłożenia pracy dyplomowej może ubiegać się o wyznaczenie nowego terminu złożenia pracy dyplomowej. Zgodę na zmianę terminu złożenia pracy dyplomowej można uzyskać dwukrotnie w okresie trwania studiów na danym poziomie w programie studiów.

Sąd Okręgowy przytaczając treść art. 68 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53), uznał, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie. Sąd ten zwrócił uwagę, że ustawa nie definiuje pojęcia „ostatniego roku studiów”, co w oczywisty sposób rodzi wątpliwości interpretacyjne przy stosowaniu cytowanego przepisu. Wskazano, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego panuje zgoda co do tego, iż regulacja zawarta w art. 68 ust. 2 stanowi szczególną regulację normatywną, która nie poddaje się wykładni rozszerzającej także przez pryzmat zasad współżycia społecznego, które mogłyby wpływać na stosowanie lub wykładnię imperatywnych przepisów prawa ubezpieczeń społecznych jedynie wówczas, gdyby taka zależność wynikała z konkretnej regulacji tego prawa, co w rozpoznawanej sprawie nie ma miejsca i oznacza to prawo do przedłużonej ochrony ubezpieczeniowej, której termin końcowy wyznacza data zakończenia tego konkretnego (ostatniego) roku akademickiego studiów w szkole wyższej, na którym uprawniony ukończył 25 lat życia. O sposobie zaś określania ostatniego roku studiów wyższych nie decyduje wykładnia art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, ale odpowiednie postanowienia regulaminu studiów obowiązującego w

konkretnej szkole wyższej. Sąd Najwyższy stwierdził także, że ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego daną uczelnię. Sąd Okręgowy podniósł też, że ani przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. z 2020 r., poz. 85), ani żadne inne przepisy dotyczące szkolnictwa wyższego nie regulują kwestii momentu uzyskania statusu studenta wyższego roku. Kwestia organizacji studiów nie została uregulowana w ww. ustawie, lecz pozostawiona została w gestii uczelni wyższych poprzez uchwalenie regulaminu studiów przez samą uczelnię (art. 75 i 76).

Sąd pierwszej instancji wskazał także, iż prawo do przedłużonej ochrony ubezpieczeniowej przysługuje do zakończenia tego konkretnego (ostatniego) roku studiów, na którym uprawniony ukończył 25 lat życia, a nie do ukończenia studiów wyższych bez względu na wiek, skoro okres przedłużenia nie został wyznaczony przez wskazanie innej granicy wiekowej, niż ukończenie 25 lat życia. Nadto przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów. Jedyny warunek to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe. Omawiany przepis powinien być zatem wykładany zgodnie z jasnym i niebudzącym wątpliwości brzmieniem nieróżnicującym przyczyn przedłużenia się czasu studiów.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko, że zawarte w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalno - rentowej sformułowanie „będąc na ostatnim roku studiów” odnosi się do faktycznego ostatniego roku pobierania nauki w szkole, czy na uczelni, a nie odnosi się ono do roku akademickiego liczonego od października do czerwca. Przenosząc rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z regulaminem studiów Politechniki Łódzkiej, jak i w świetle wystawionych przez nią zaświadczeń z dnia 10 marca 2020 r. oraz z dnia 8 września 2020 r., ubezpieczony występując o prawo do renty rodzinnej za na dalszy okres w dniu 2 kwietnia 2020 r., jak i w chwili ukończenia przez niego wieku 25 lat - 30 grudnia 2019 r., był studentem ostatniego roku podjętych przez siebie studiów, przy czym dwukrotnie - w dniach 3 października 2019 r. i 27 lutego 2020 r. - został skierowany na powtarzanie trzeciego semestru. Wskazana okoliczność nie

wiązała się jednak z powtarzaniem ostatniego roku studiów (wszystkie przedmioty zostały zaliczone w terminie), lecz wyłącznie z powtarzaniem semestru dyplomowego z uwagi na konieczność ukończenia pracy dyplomowej. Ubezpieczony, będąc studentem ostatniego roku, kolejno dwukrotnie korzystał z przywileju, wyznaczonego statutem uczelni, odroczenia terminu przedłożenia pracy dyplomowej w związku z tym do przewidywanego terminu zakończenia nauki, tj. dnia 31 października 2020 r., bądź złożenia egzaminu dyplomowego, zachowywał wszystkie prawa studenckie.

Oznacza to, że skarżący wbrew zapatrywaniu organu rentowego, ukończył 25 lat na ostatnim roku studiów, który w świetle statutu uczelni i przedstawionych przez niego zaświadczeń, z uwagi na dopuszczalne powtarzanie trzeciego semestru - przedłużenie terminu do złożenia pracy dyplomowej, miał trwać do 31 października 2020 r. Tym samym zachodziły zdaniem Sądu Okręgowego podstawy do przedłużenia wypłaty renty rodzinnej dla ubezpieczonego i przyznania mu prawa do świadczenia. W konsekwencji zaskarżone decyzje, wbrew stanowisku organu rentowego, należy uznać za nieprawidłowe. Mając na względzie powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł o ich zmianie.

Przytaczając treść art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r., poz. 266) oraz art. 118 ust. 1 i 1a ustawy emerytalno - rentowej Sąd Okręgowy uznał, że na gruncie rozpoznawanej sprawy, organ rentowy ponosi odpowiedzialność za brak wydania decyzji zgodnej z prawem w przepisany do tego terminie. Organ rentowy wydając zaskarżone decyzje dysponował zaświadczeniem uczelni poświadczającym termin zakończenia ostatniego roku studiów wnioskodawcy. Mając jakiegokolwiek wątpliwości w tym przedmiocie, mógł żądać przedłożenia przez wnioskodawcę dodatkowych dowodów, czy wyjaśnień, czego jednak nie uczynił. Powyższe zaś rzutuje na zasadność żądań wnioskodawcy w przedmiocie prawa do odsetek stosownie do art. 85 ustawy systemowej. Z tych też względów Sąd Okręgowy ustalił odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności do wydania decyzji i przyznał A. Z. prawo do wypłaty odsetek ustawowych od dnia 26 kwietnia 2020 r., tj. od dnia następnego od dnia wymagalności świadczenia.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, która została oddalona przez Sąd Apelacyjny w Łodzi jako bezzasadna. Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd Okręgowy dokonał w sprawie prawidłowych ustaleń faktycznych w oparciu o kompletny i właściwie oceniony materiał dowodowy, a następnie w oparciu o właściwie powołane i trafnie zinterpretowane przepisy prawa wydał w sprawie prawidłowe rozstrzygnięcie. Wskazał, że przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, czy jej pozytywnych rezultatów. Wymogami stawianymi uprawnionemu są: kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe.

Sąd Apelacyjny podniósł, że w ugruntowanym orzecznictwie przyjmuje się, że choć regulamin studiów nie ma charakteru normatywnego i nie należy do konstytucyjnie określonych źródeł prawa, to jednak musi być uznany za akt prawny konkretyzujący i uściślający znaczenie sformułowania „ostatni rok studiów w szkole wyższej”, zamieszczonego w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej. W każdym wypadku regulamin uczelni decyduje o tym, na którym roku studiów kształci się student. Sam wpis na kolejny rok studiów ma charakter techniczny, porządkujący i ułatwiający prowadzenie statystyki związanej z procesem nauczania w szkole wyższej. Wpis na dany rok studiów stanowi nie tylko potwierdzenie rozliczenia poprzedniego roku akademickiego (uzyskania zaliczeń zdania egzaminów w semestrze letnim tegoż roku), ale jest także podstawą uczestnictwa w zajęciach w kolejnym roku akademickim (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 stycznia 2016 r., III AUa 763/15, Legalis nr 1471952). Sąd Apelacyjny podzielił rozważania Sądu Okręgowego zgodnie z argumentacją odwołującego się przyjął, że A. Z. w spornym okresie pozostawał na ostatnim roku studiów. W realiach niniejszej sprawy skorzystał on dwukrotnie z rozwiązania wynikającego z treści § 24 ust. 6 i 7 regulaminu uczelni i ubiegał się o wyznaczenie nowego terminu złożenia pracy dyplomowej. Sąd Apelacyjny nie podziela wyrażonej w apelacji organu rentowego argumentacji, zgodnie z którą należy rozumieć jako pojęcia tożsame „rok studiów” oraz „rok akademicki”. Gdyby ustawodawca chciał ograniczyć uprawnienie do renty rodzinnej wynikające z art. 68 ust. ustawy emerytalno-rentowej - to treść tego przepisu wprost wskazywałaby na takową okoliczność. Tymczasem w ustawie ograniczono się do stwierdzenia, że prawo do renty

przedłuża się do zakończenia ostatniego roku studiów. Zatem skoro regulamin określonej uczelni umożliwia przedłużenie terminu do złożenia pracy dyplomowej na ostatnim roku studiów, to oczywistym jest, że do momentu złożenia pracy student pozostaje na ostatnim roku studiów. W tym też tonie wypowiada się Sąd Najwyższy, również w najnowszym swoim orzecznictwie. W postanowieniu z dnia 20 marca 2018 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I UK 219/17 (Legalis nr 1807237) Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, że ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej, następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego daną uczelnię, który określa organizację i tok studiów, a w ich ramach - określenie liczby lat i semestrów studiów oraz dat ich rozpoczęcia i zakończenia. Oceniając roszczenie wnioskodawcy należy mieć na uwadze poglądy judykatury dotyczące wykładni art. 68 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej, w tym również odnoszące się do celowościowego charakteru renty rodzinnej, tj. dostarczania środków utrzymania tym dzieciom pracownika, które w związku z kształceniem się w szkole nie wykonują pracy stanowiącej źródło utrzymania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, iż ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów, następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów dokonanego w oparciu o regulamin obowiązujący uczelnię (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., I UK 265/05, Legalis nr 75806, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2007 r., II UK 15/07, Legalis nr 111277).

Sąd Apelacyjny wskazał, że wbrew zawartej w uzasadnieniu apelacji organu rentowego argumentacji, odwołujący się w okresie, kiedy przedłużono mu termin do złożenia pracy dyplomowej zachował status studenta i kontynuował naukę na uczelni.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny apelację organu rentowego jako bezzasadną oddalił, o czym orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c.

Skargę kasacyjną wniósł organ rentowy zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi w całości. Skargę oparł na naruszeniu przepisów prawa materialnego tj.:

1. art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że osobie która będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej osiągnęła 25 lat życia, prawo do renty rodzinnej ulega przedłużeniu do momentu zakończenia studiów czyli do chwili złożenia pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego, podczas gdy z treści przepisu wynika, że prawo do renty rodzinnej takiej osoby ulega przedłużeniu jedynie do czasu zakończenia się tego roku (roku akademickiego) studiów (będącego formalnie ostatnim rokiem studiów), w trakcie którego uprawniony osiągnął 25 rok życia;

2. art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 118 ust. 1 i ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że organ rentowy jest odpowiedzialny za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji i w konsekwencji jest zobowiązany do zapłaty odsetek na rzecz odwołującego się od dnia 26 kwietnia 2020 r., podczas, gdy sporne decyzje wydane przez organ rentowy były prawidłowe i brak jest podstaw do ustalenia odpowiedzialności organu i wypłaty odsetek. Powołując się na powyższe podstawy kasacyjne organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę wyroku Sądu I instancji poprzez oddalenie odwołań od decyzji organu rentowego i zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpatrzenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powołując się na powyższe podstawy organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę wyroku Sądu I instancji poprzez oddalenie odwołań od decyzji organu rentowego oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpatrzenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się wniósł oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona albowiem Sąd Apelacyjny w Łodzi naruszył prawo materialne przy wyrokowaniu. Spór w rozpoznawanej sprawie sprowadzał się do wykładni art. 68 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm. zwanej dalej ustawą emerytalną w brzmieniu na dzień wydania decyzji).

Z mocy art. 68 ust. 1 pkt 2, renta rodzinna przysługuje dzieciom własnym, dzieciom drugiego małżonka oraz dzieciom przysposobionym do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 rok życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia. Ustawodawca przyjmuje zatem, że z zakończeniem tej granicy wiekowej prawo do renty rodzinnej ustaje bez względu na okres, jaki pozostał do zakończenia nauki w szkole, jeżeli jest ona odbywana w szkole nie będącej szkołą wyższą. Jedyny wyjątek - w odniesieniu do odbywania studiów w szkole wyższej - ustanowiony został w art. 68 ust. 2 ustawy, dopuszczając dalsze, maksymalne przedłużenie okresu pobierania renty rodzinnej przez dziecko, które osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, do zakończenia tego ostatniego roku studiów.

Podnieść należy, że regulacja zawarta w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, jest regulacją szczególną - wyjątkowo przedłużającą uprawnienie do pobierania renty rodzinnej dla osoby, która już ukończyła 25 lat życia. Wyjątkowa regulacja art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej nie pozwala na dokonywanie wykładni rozszerzającej i oznacza, że prawo do ochrony ubezpieczeniowej zostaje przedłużone tylko do zakończenia tego konkretnego (ostatniego) roku studiów, jeżeli uprawniony ukończył 25 lat, studiując na ostatnim roku studiów w szkole wyższej. Wykładnię językową art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej wspiera treść innych

jednostek redakcyjnych art. 68 tej ustawy. W odróżnieniu od art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, w którym mowa o "ukończeniu nauki w szkole", art. 68 ust. 2 tej ustawy stanowi jedynie o "zakończeniu ostatniego roku studiów" a nie o zakończeniu nauki na ostatnim roku studiów. Dla zastosowania art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej - jako wyjątku od reguły z art. 68 ust. 1 pkt 2 tej ustawy - istotny jest zatem tylko i wyłącznie aspekt temporalny jakim jest zakończenie roku studiów. Okoliczność, że na tym "ostatnim roku studiów" wnioskodawca był dwukrotnie, skutkiem czego nie mógł ukończyć nauki zgodnie z harmonogramem studiów, jest całkowicie irrelevantna. Dodatkowo przedstawiona wyżej wykładnia ma oparcie w interpretacji celowościowej, ponieważ zapobiega negatywnemu zjawisku nadużywania uprawnień do renty rodzinnej przez sztuczne wydłużanie okresu nauki. Jeżeli uprawniony kończy 25 lat życia, będąc nie na ostatnim roku studiów, lecz na przykład na przedostatnim, wówczas prawo do renty rodzinnej ustaje z chwilą ukończenia przez niego 25 lat. Warunkiem przedłużenia ochrony jest ukończenie przez uprawnionego 25 lat na ostatnim roku studiów, a termin końcowy tej ochrony wyznacza data zakończenia tego konkretnego roku akademickiego studiów w szkole wyższej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2000 r., II UKN 481/99, LEX nr 40312, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r., I UK 107/18).

Kwestia ukończenia przez studenta jednego roku studiów i rozpoczęcia następnego początkowo nie była uregulowana w ustawie z 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385 z późn. zm.), lecz określona regulaminem studiów uchwalanym przez samą uczelnię. Także po zmianie stanu prawnego i wejściu w życie z dniem 1 września 2005 r. nowej ustawy z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2183 z późn. zm.) problem organizacji studiów należał do uczelni. Natomiast obecnie obowiązująca od 1 października 2018 r. ustawa z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w art. 66 jednoznacznie przewiduje, że rok akademicki trwa od 1 października do 30 września i dzieli się na 2 semestry, z zaznaczeniem, że statut uczelni może przewidywać szczegółowy podział roku akademickiego w ramach semestrów.

W związku z tym ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej,

następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów, dokonanego w oparciu o zapisy ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (art. 66) oraz regulamin obowiązujący konkretną uczelnię, który określa organizację i tok studiów, a w ich ramach - określenie liczby lat i semestrów studiów. Zgodzić należy się ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego, że w każdym wypadku to regulamin uczelni decyduje o tym, na którym roku studiów studiuje dany student, przy uwzględnieniu zasady określonej w art. 66 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, że rok akademicki trwa od 1 października do 30 września następnego roku kalendarzowego. W tym przedmiocie - sposobu ustalenia daty - w której dziecko pobierające rentę rodzinną jest na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej wielokrotnie wypowiadał się Sąd Najwyższy jeszcze przed wejściem w życie ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce - w wyrokach z 28 października 2003 r., II UK 138/03, LEX nr 113808; z 19 kwietnia 2006 r., II UK 134/05, LEX nr 1001297; z 20 kwietnia 2006 r., I UK 265/05, LEX nr 189128; z 8 sierpnia 2007 r., II UK 15/07, LEX nr 454761; z 13 maja 2014 r., I UK 414/13, LEX nr 1483946; z 26 marca 2015 r., II UK 138/14, LEX nr 1666020; z 3 marca 2016 r., II UK 82/15, LEX nr 2019547; czy postanowieniu z 20 marca 2018 r., I UK 219/17, LEX nr 2518844. W jednym z najnowszych wyroków z 18 września 2019 r., I UK 184/18, LEX nr 3030835, Sąd Najwyższy zaprezentował stanowisko, że ostatni rok studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, rozpoczyna się wraz z początkiem roku akademickiego określonego w regulaminie studiów i trwa - w zależności od planowanej w programie studiów daty zakończenia cyklu kształcenia - tylko jeden semestr (zimowy) albo dwa semestry (zimowy i letni).

Nie zmienia to jednak błędnej wykładni przepisu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej zastosowanej przez Sąd Apelacyjny co do terminu końcowego ochrony studenta, który ukończył 25 lat na ostatnim roku studiów gdyż zawsze wyznacza ją data zakończenia tego konkretnego roku akademickiego studiów w szkole wyższej. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że ubezpieczony urodził się [...] 1994 r. W dniu [...] 2019 r. ukończył 25 rok życia, będąc na ostatnim roku studiów, który zgodnie z regulaminem uczelni kończył się z dniem 30 marca 2019 r. Następnie decyzją z dnia 10 lutego 2020 r. organ rentowy ustalił prawo wypłaty renty rodzinnej do 31 marca 2020 r. W dniu 2 kwietnia 2020 r. wnioskodawca

wystąpił o dalszą wypłatę renty załączając zaświadczenie z dnia 10 marca 2020 r., w którym Politechnika poinformowała, że dnia 27 lutego 2020 r. ubezpieczony został ponownie skierowany na powtarzanie trzeciego semestru. W zaświadczeniu wskazano iż student powinien zakończyć naukę 31 października 2020 r., przy czym pozostała mu do zaliczenia jedynie praca dyplomowa. W tej sytuacji należy uznać, że od 1 kwietnia 2020 r. nie spełniał on jednej z przesłanek z art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż prawo do pobierania renty rodzinnej nie ulega przedłużeniu, w razie powtarzania ostatniego roku studiów - przysługuje ono bowiem do zakończenia konkretnego (ostatniego) roku studiów, na którym uprawniona osoba ukończyła 25 lat, a nie do ukończenia studiów wyższych bez względu na wiek, skoro okres przedłużenia nie został wyznaczony przez wskazanie innej granicy wiekowej, niż ukończenie 25 lat życia. Oznacza to, że warunkiem przedłużenia ochrony ubezpieczeniowej jest ukończenie przez uprawnionego 25 lat życia na ostatnim roku studiów, a termin końcowym tej ochrony wyznacza data zakończenia tego konkretnego roku akademickiego studiów w szkole wyższej. Powtarzanie zatem przez skarżącego ostatniego roku studiów nie stanowi podstawy do wypłaty renty rodzinnej do czasu zakończenia tego powtarzanego roku. Przedstawiona wyżej wykładnia ma oparcie w interpretacji celowościowej, ponieważ zapobiega negatywnemu zjawisku nadużywania uprawnień do renty rodzinnej przez sztuczne wydłużanie okresu nauki (por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I UK 107/18, LEX nr 2695271, wyrok Sądu Najwyższego z 18 września 2019 r., I UK 184/18, Legalis nr 2423232). Powyższa linia orzecznicza jest kontynuowana (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2023 r., I USKP 56/22).

Wadliwość wykładni art. 68 ust. 2 skutkuje wadliwością orzeczenia Sądu Apelacyjnego w oparciu o art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 118 ust. 1 i ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Dlatego stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i orzekł merytorycznie jak w pkt 1 wyroku. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.

w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

[SOP]

[ms]